

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/121/2006

OCENA PROCESU PRZEKSZTAŁCENŃ WŁASNOŚCIOWYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2005 roku

- ❑ W ciągu ostatniego półtora roku poprawił się społeczny klimat wokół prywatyzacji. W tym czasie liczba osób negatywnie oceniających wpływ przekształceń własnościowych na polską gospodarkę zmalała o 11 punktów procentowych. Społeczne opinie na temat prywatyzacji są obecnie podzielone – niemal tyle samo osób uważa ją za korzystną dla polskiej gospodarki (27%), co sądzi, że jest niekorzystna (29%). Jedna trzecia badanych (34%) ma do prywatyzacji stosunek ambiwalentny.

- ❑ Mimo podzielonych opinii o gospodarczych skutkach prywatyzacji, obraz jej społecznych konsekwencji jest zdecydowanie niekorzystny. Najbardziej rozpowszechnionym skojarzeniem związanym z prywatyzacją jest likwidacja miejsc pracy, bezrobocie (52%). Ponadto stosunkowo często jest ona kojarzona z nieprawidłowościami, złodziejstwem, korupcją (46%), wyprzedacją majątku narodowego (45%) oraz wyzyskiem pracowników (43%).

- ❑ Niemal trzy czwarte Polaków (71%) uważa, że większość prywatyzacji w Polsce została przeprowadzona z naruszeniem prawa. Tylko co dziesiąty (10%) wierzy, że na ogół prywatyzacja przebiegała zgodnie z prawem.

- ❑ Mimo że przebieg procesu przekształceń własnościowych w Polsce budzi silne negatywne skojarzenia, większość osób (54%) zgadza się z opinią, że prywatyzacja polskiej gospodarki była potrzebna. Przeciwnego zdania jest niemal co trzeci respondent (30%). Prywatyzacja była nie tylko potrzebna, ale – w ocenie przeważającej grupy badanych – także konieczna. Ponad dwie piąte Polaków (42%) uważa, że niemożliwe byłoby zbudowanie sprawnie funkcjonującej gospodarki rynkowej bez prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych.

Jednym z kluczowych elementów zmian ustrojowych w naszym kraju jest proces prywatyzacji polskiej gospodarki. Obecnie po szesnastu latach przekształceń własnościowych można mówić o znacznym już zaawansowaniu tego procesu. Z istniejących w dniu 31 grudnia 1990 roku 8453 przedsiębiorstw państwowych ponad dwie trzecie (67,7%, czyli 5726) zostało objętych procesami przekształceń własnościowych: komercjalizacją, prywatyzacją lub likwidacją¹. Proces prywatyzacji przebiegający szczególnie szybko w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych, w ostatnim okresie uległ wyraźnemu zahamowaniu. Wynika to nie tylko z braku woli politycznej do jego szybkiego prowadzenia, ale po części jest także efektem obiektywnych uwarunkowań. Niesprywatyzowane pozostały bowiem głównie przedsiębiorstwa z sektorów o znaczeniu strategicznym (np. paliwowo-energetycznego) oraz z sektorów o ograniczonych możliwościach rozwoju (jak przemysł ciężki czy wydobywczy). Trudności sprawia ponadto sprzedaż przedsiębiorstw znajdujących się w złej kondycji ekonomicznej.

Stosunek Polaków do prywatyzacji państwowych przedsiębiorstw badaliśmy już na początku procesu przekształceń własnościowych i od tego czasu monitorujemy zmiany społecznych opinii na ten temat².

OCENA KORZYŚCI Z PRYWATYZACJI

Opinie o prywatyzacji były najlepsze na początku procesu przekształceń własnościowych i związanych z tym nadziei na uzdrowienie gospodarki naszego kraju, nieefektywnej po okresie realnego socjalizmu. Początkowo, w styczniu 1991 roku, prawie połowa Polaków (47%) uważała, że prywatyzacja jest korzystna dla polskiej gospodarki, a tylko co dwudziesty (5%) negatywnie oceniał wpływ przekształceń własnościowych na jej

¹ Stan na dzień 31 maja 2006 roku.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (193) zrealizowano w dniach 2-5 czerwca 2006 roku na liczącej 1041 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

funkcjonowanie. Pozytywne opinie o prywatyzacji załamały się w drugiej połowie 1991 roku, kiedy to zaczęła być ona postrzegana jako zjawisko niekorzystne dla gospodarki. Odwrócenie opinii w tej kwestii związane było z gwałtownym wzrostem bezrobocia – zjawiskiem wcześniej praktycznie nieznanym, łączonym z procesem prywatyzacji. Od stycznia 1990 roku do stycznia 1992 roku stopa bezrobocia wzrosła z 0,3% do 12,1%. W kolejnych latach, kiedy stan gospodarki zaczął się poprawiać, bezrobocie przestało gwałtownie rosnąć, a wkrótce zaczęło także spadać, opinie o prywatyzacji się poprawiły. W latach 1993–1998 oraz – mimo słabnącej już koniunktury – jeszcze na początku 1999 roku odsetek osób dostrzegających ekonomiczne korzyści z prywatyzacji przewyższał liczbę respondentów przekonanych, że proces ten jest niekorzystny dla gospodarki. Wraz z osłabieniem dynamiki wzrostu gospodarczego i ponownym zwiększeniem się bezrobocia w pierwszej połowie obecnej dekady (kiedy przekraczało ono nawet 20%) ponownie zaczęło przeważać przekonanie, że prywatyzacja jest dla polskiej gospodarki niekorzystna. Obecnie dobra koniunktura gospodarcza i spadek bezrobocia sprawiają, że ocena prywatyzacji się poprawia. W ciągu ostatniego półtora roku (od stycznia 2005) odsetek osób negatywnie oceniających wpływ prywatyzacji na polską gospodarkę zmalał o 11 punktów. Wprawdzie odsetek pozytywnych opinii o prywatyzacji zwiększył się w tym czasie nieznacznie (o 2 punkty), jednak z dłuższej perspektywy – od października 2003 roku – wzrost odsetka ocen pozytywnych jest bardziej widoczny (o 8 punktów). Obecnie społeczne opinie o prywatyzacji są podzielone – niemal tyle samo osób uważa ją za korzystną dla polskiej gospodarki (27%), co sądzi, że jest niekorzystna (29%). Jedna trzecia badanych (34%) ma do prywatyzacji stosunek ambiwalentny.

Im wyższy jest status społeczno-materialny badanych, tym lepsze oceny prywatyzacji. Gospodarcze korzyści z niej płynące dostrzegają przede wszystkim osoby z wyższym wykształceniem (50%) oraz badani o miesięcznych dochodach *per capita* powyżej 1200 zł (45%). W grupach społeczno-zawodowych są to najczęściej właściciele firm (55%), przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (50%), a także pracownicy umysłowi niższego szczebla (42%). Stosunkowo często o gospodarczych korzyściach z prywatyzacji mówią także uczniowie i studenci (39%). Negatywnie oceniają prywatyzację osoby mające od 55 do 64 lat (39%) i starsze (38%), mieszkańcy wsi (38%), respondenci z wykształceniem podstawowym (38%), uzyskujący bardzo niskie dochody (42% badanych o średnich miesięcznych dochodach *per capita* do 300 zł). W grupach społeczno-zawodowych są to przede wszystkim rolnicy (40%), a wśród biernych zawodowo renciści (40%) i emeryci (37%).

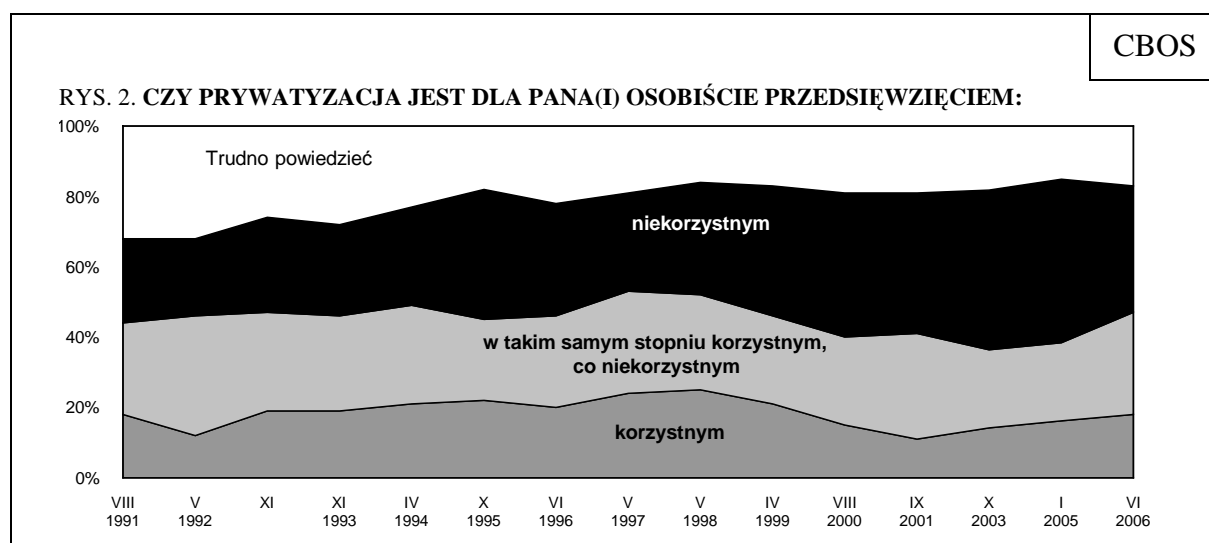
W elektoratach partyjnych pozytywne opinie o prywatyzacji przeważają wśród zwolenników PO. Raczej krytycznie oceniają jej skutki dla polskiej gospodarki sympatycy SLD, LPR i przede wszystkim Samoobrony. Opinie potencjalnych wyborców PiS są podzielone – równie często postrzegają oni proces prywatyzacji jako korzystny dla gospodarki, co uważają go za niekorzystny. Warto jednak zwrócić uwagę, że zwolennicy PiS lepiej oceniają znaczenie prywatyzacji dla polskiej gospodarki niż osoby nieplanujące udziału w ewentualnych wyborach parlamentarnych lub niemające wykrystalizowanych preferencji partyjnych.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, prywatyzacja jest dla polskiej gospodarki:			
	korzystna	w takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna	niekorzystna	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	52	32	13	3
PiS	32	29	32	7
SLD	21	37	34	8
LPR*	20	31	42	7
Samoobrona	9	39	52	0
Niezdecydowani	22	32	27	19
Nie głosujący	21	37	31	11

* Dane należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielkie liczebności potencjalnych wyborców tej partii w badanej próbie

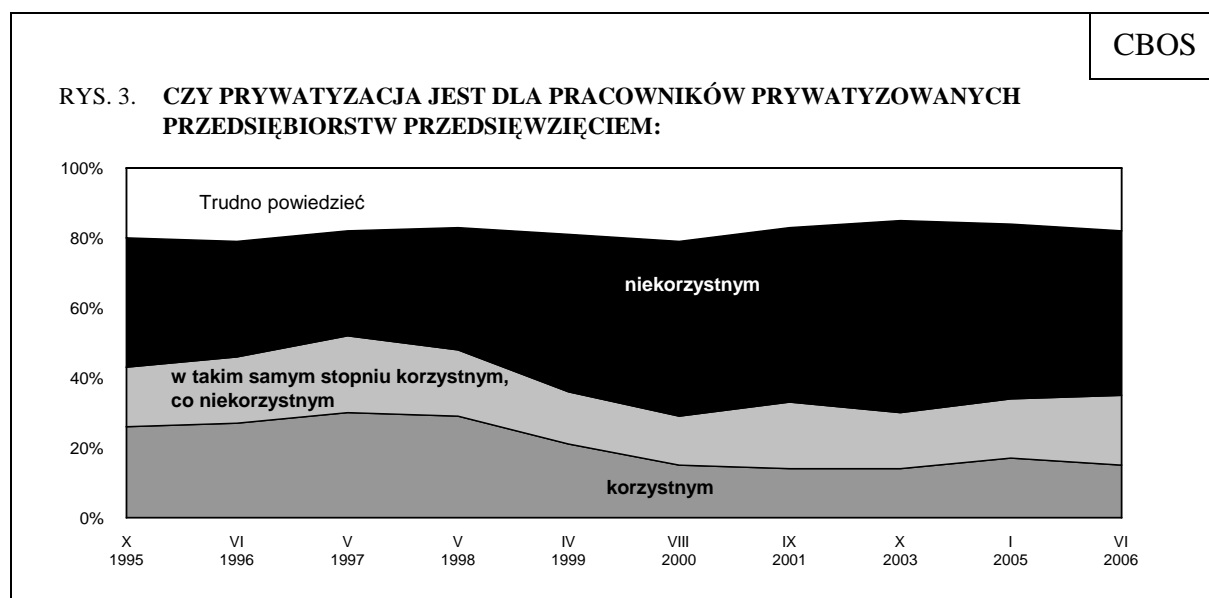
O ile Polacy skłonni byli przez długi czas dostrzegać gospodarcze korzyści wynikające z prywatyzacji, o tyle raczej nie widzieli i nie widzą jej pozytywnego wpływu na własną sytuację życiową. Wprawdzie opinie o skutkach prywatyzacji dla nich osobiście, podobnie jak oceny jej wpływu na polską gospodarkę, zmieniały się w zależności od sytuacji ekonomicznej kraju i kierunku zmian na rynku pracy, jednak od początku niezmiennie więcej osób uważało, że prywatyzacja jest dla nich niekorzystna, niż wyrażało przeciwną opinię. Przekonanie o negatywnych skutkach prywatyzacji w wymiarze osobistym było szczególnie silne w latach 2000–2005. Obecnie opinie w tej kwestii, podobnie jak oceny gospodarczych skutków prywatyzacji, się poprawiły. W ciągu ostatniego półtora roku odsetek badanych deklarujących, że proces prywatyzacji jest dla nich osobiście niekorzystny, zmalał o 10 punktów. Wzrosła natomiast liczba ocen ambiwalentnych (o 7 punktów) i w niewielkim stopniu liczba ocen pozytywnych (o 2 punkty). Obecnie dwukrotnie więcej badanych uważa, że raczej stracili na prywatyzacji (36%), niż zalicza się do jej beneficjentów (18%).

Osobiste korzyści z prywatyzacji odczuwają przede wszystkim osoby najlepiej wykształcone i sytuowane (38% badanych z wyższym wykształceniem, 40% ankietowanych o miesięcznych dochodach *per capita* powyżej 1200 zł), kadra kierownicza i inteligencja (45%) oraz właściciele firm (42%). Lista tych, którzy mają poczucie, że prywatyzacja miała negatywny wpływ na ich sytuację osobistą, jest znacznie dłuższa. Poczucie, że stracili na prywatyzacji, mają przede wszystkim ludzie w wieku 55–64 lata (46%), mieszkańcy wsi (44%), respondenci z wykształceniem podstawowym (41%) i zasadniczym zawodowym (43%), badani o miesięcznych dochodach *per capita* do 300 zł (53%) i od 301 zł do 500 zł

(45%). W grupach społeczno-zawodowych są to przede wszystkim rolnicy (47)%, robotnicy niewykwalifikowani (46%) oraz pracownicy fizyczno-umysłowi (45%), a wśród biernych zawodowo – bezrobotni (46%).

Stosunkowo najgorsze w ocenie ogółu ankietowanych są skutki przekształceń własnościowych dla pracowników prywatyzowanych przedsiębiorstw. Wprawdzie także w tym wymiarze obserwujemy w ciągu ostatniego półtora roku pewną poprawę ocen, jednak jest ona niewielka. Prawie połowa Polaków (47%) uważa, że pracownicy prywatyzowanych przedsiębiorstw stracili na procesie prywatyzacji. Jedynie co siódmy (15%) sądzi, że na niej zyskali. Co ciekawe, przekonanie o niekorzystnych skutkach prywatyzacji dla pracowników prywatyzowanych przedsiębiorstw jest najczęstsze wśród rolników (61%).

Opinie o prywatyzacji są elementem postaw społecznych wobec przemian ustrojowych w Polsce oraz stosunku do gospodarki rynkowej. Osoby akceptujące system rynkowy zdecydowanie częściej niż te, które go odrzucają, dostrzegają korzyści płynące z prywatyzacji. Nie można jednak powiedzieć, aby przekonanie o korzyściach wynikających z przekształceń własnościowych było wśród nich powszechne. Tylko niespełna dwie piąte zwolenników gospodarki rynkowej (39%) w sposób jednoznaczny twierdzi, że prywatyzacja jest korzystna dla polskiej gospodarki. Beneficjentem tego procesu czuje się więcej niż co czwarty respondent aprobujący system wolnorynkowy (27%). Zwolennicy gospodarki rynkowej, podobnie jak osoby jej nieakceptujące, najczęściej sądzą, że pracownicy prywatyzowanych firm stracili na zmianach (40%).

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, prywatyzacja jest dla [...] korzystna czy też niekorzystna?	Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że gospodarka rynkowa jest najlepszym systemem gospodarczym dla naszego kraju?		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
• polskiej gospodarki			
Korzystna	39	9	14
W takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna	34	37	33
Niekorzystna	21	49	30
Trudno powiedzieć	6	5	23
• Pana(i) osobiście			
Korzystna	27	8	6
W takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna	31	25	26
Niekorzystna	28	55	40
Trudno powiedzieć	14	12	28
• pracowników prywatyzowanych przedsiębiorstw			
Korzystna	22	8	7
W takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna	25	12	15
Niekorzystna	40	67	47
Trudno powiedzieć	13	13	31

OCENA TEMPY PRYWATYZACJI

W ostatnim okresie procesy przekształceń własnościowych w Polsce uległy spowolnieniu, co wiąże się ze znacznym już stopniem sprywatyzowania polskiej gospodarki, ale także ze stosunkowo niechętnym prywatyzacji klimatem społecznym i politycznym. Opinia, że zmiany w kierunku sprywatyzowania polskiej gospodarki przebiegają zbyt szybko, zaczęła przeważać pod koniec lat dziewięćdziesiątych. Obecnie mimo nieco lepszego nastawienia do przekształceń własnościowych tempo prywatyzacji nadal częściej postrzegane jest jako zbyt szybkie niż zbyt wolne.

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, zmiany w kierunku sprywatyzowania polskiej gospodarki przebiegają:	Wskazania respondentów według terminów badań										
	IX '90	IV '91	V '92	IV '93	IV '94	X '95	VI '96	V '97	V '98	IV '99	VI '06
	w procentach										
- zbyt wolno	46	38	40	45	34	35	42	33	34	25	28
- we właściwym tempie	33	40	17	14	20	17	16	25	22	14	15
- zbyt szybko	12	16	19	19	24	20	19	18	21	35	32
Trudno powiedzieć	9	6	24	22	22	28	23	24	23	26	25

OBRAZ PRYWATYZACJI

Ambiwalentny stosunek Polaków do prywatyzacji wynika z niekorzystnego jej obrazu, który odzwierciedla osobiste i środowiskowe doświadczenia związane z tym procesem, ale po części także jest odbiciem sposobu jego prezentacji w mediach. Najbardziej rozpowszechnionym skojarzeniem związanym z prywatyzacją, wynikającym z masowych zwolnień na początku procesu przekształceń własnościowych i utrzymywania się wysokiego poziomu bezrobocia, jest likwidacja miejsc pracy (52%). Rozwój sektora prywatnego w gospodarce kojarzy się nie tylko ze wzrostem zagrożenia bezrobociem, ale także z częstym występowaniem naruszeń prawa pracy, a więc potocznie mówiąc – z wyzyskiem pracowników (43%). Notabene z badań wynika, że nieprzestrzeganie praw pracowniczych jest istotnie częstsze w sektorze prywatnym niż publicznym, ale jednak zdecydowanie rzadsze, niżby to wynikało ze społecznego stereotypu prywatnej firmy³.

Prywatyzacja postrzegana jest częstokroć także jako proces kryminogenny, w trakcie którego dochodzi do różnego rodzaju nieprawidłowości, złodziejstwa, korupcji (46%). Trudno ocenić, w jakim stopniu oceny te wynikają z osobistych doświadczeń respondentów i ich rodzin, jak dalece zaś są to zgeneralizowane opinie ukształtowane pod wpływem nagłościonych w mediach przypadków prywatyzacji przeprowadzonych z naruszeniem prawa lub niedotrzymaniem umów prywatyzacyjnych przez nowego właściciela. Kolejnym silnie negatywnie nacechowanym elementem obrazu prywatyzacji jest postrzeganie jej jako wyprzedaży majątku narodowego, na który pracowali wszyscy, a który w wyniku niejasnych decyzji przypadł w udziale nielicznym (45%).

Neutralne lub pozytywne skojarzenia związane z prywatyzacją wskazywano zdecydowanie rzadziej. Wśród nich najczęstsze jest łączenie prywatyzacji z napływem kapitału zagranicznego (32%), wolnym rynkiem (28%), zmianą ustroju (25%) oraz rozwojem gospodarczym (20%).

³ Por. B. Rok, *Biznes w społeczeństwie – oczekiwania i ich realizacja*, w: *Świadomość ekonomiczna społeczeństwa i wizerunek biznesu*, pod red. L. Kolarskiej-Bobińskiej, ISP, Warszawa 2004.

Z czym przede wszystkim kojarzy się Panu(i) prywatyzacja gospodarki?

Z likwidacją miejsc pracy, bezrobociem	52%
Z nieprawidłowościami, złodziejstwem, korupcją	46%
Z wyprzedacją majątku narodowego	45%
Z wyzyskiem pracowników	43%
Z napływem kapitału zagranicznego do Polski	32%
Z wolnym rynkiem, normalną gospodarką rynkową	28%
Ze zmianą ustroju	25%
Z rozwojem gospodarczym	20%
Z efektywnością gospodarczą	16%
Z uwłaszczeniem nomenklatury	7%
Z powszechnym uwłaszczeniem	7%
Z dobrobytem	6%
Inne skojarzenia	4%
Trudno powiedzieć	6%

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wybrać z podanej listy więcej niż jedną odpowiedź

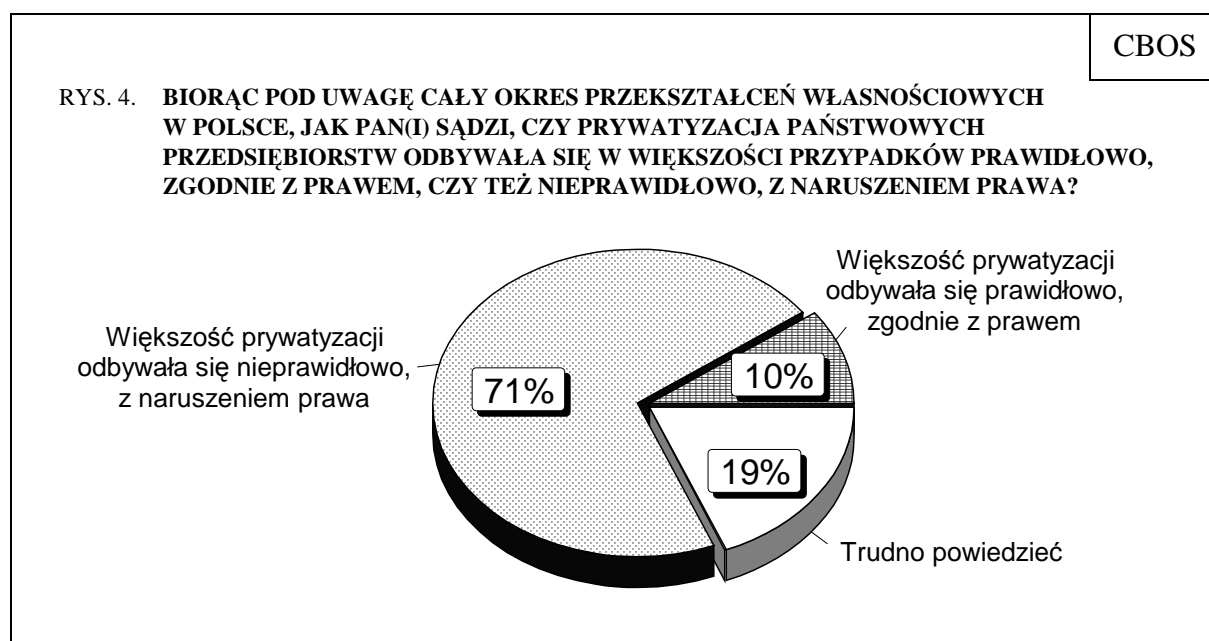
Obraz prywatyzacji jest zróżnicowany w poszczególnych grupach społeczno-demograficznych. Im gorsza pozycja jednostki w strukturze społecznej (niższe wykształcenie i dochody), tym częstsze negatywne skojarzenia związane z prywatyzacją. Z kolei im wyższy status społeczno-materialny, tym więcej w opisie prywatyzacji określonych pozytywnych i neutralnych. Na przykład o ile osobom z wyższym wykształceniem prywatyzacja kojarzy się najczęściej z wolnym rynkiem (49%), bezrobociem (46%), rozwojem gospodarczym (45%) oraz z napływem kapitału zagranicznego (44%), o tyle badani z wykształceniem podstawowym łączą ją przede wszystkim z bezrobociem (55%), wyzyskiem pracowników (53%), nieprawidłowościami, korupcją (53%) oraz wyprzedacją majątku narodowego (47%). Do osób najgorzej postrzegających proces przekształceń własnościowych należą najmniej zarabiający. Respondenci o średnich miesięcznych dochodach *per capita* do 300 zł częściej niż inni wiążą prywatyzację z bezrobociem (70%). Ponadto stosunkowo często kojarzy im się ona z wyzyskiem pracowników (62%), wyprzedacją majątku narodowego (52%) oraz różnego rodzaju nieprawidłowościami (45%).

Mniejsze znaczenie dla odbioru procesu prywatyzacji ma wiek. Można jednak zauważyć, że obraz prywatyzacji lepszy jest wśród osób do 44 roku życia niż wśród starszych respondentów. Stosunkowo najgorzej postrzegają ją ludzie w wieku 45–64 lata, którzy mogą mieć poczucie, że nie zdążyli skorzystać na prywatyzacji i zmianach ustrojowych w Polsce.

Nie bez znaczenia dla opinii o prywatyzacji jest płeć. Okazuje się, że kobiety częściej niż mężczyźni mają negatywne skojarzenia związane z prywatyzacją (przede wszystkim częściej łączą ją z bezrobociem). Mężczyźni natomiast częściej do jej opisu używają określeń neutralnych lub pozytywnych.

POSTRZEGANIE NIEPRAWIDŁOWOŚCI W PROCESIE PRYWATYZACJI

Jednym z najbardziej znaczących elementów obrazu prywatyzacji w Polsce jest przekonanie, że proces ten miał charakter kryminogenny. O tym, jak bardzo rozpowszechniony jest pogląd, że proces przekształceń własnościowych przebiegał w sposób nieprawidłowy, świadczy fakt, iż niemal trzy czwarte Polaków (71%) uważa, że większość prywatyzacji została przeprowadzona z naruszeniem prawa. Tylko co dziesiąty (10%) wierzy, że na ogół prywatyzacja przebiegała zgodnie z prawem. Przekonanie, że w procesie przekształceń własnościowych dochodziło do częstych naruszeń prawa, dominuje we wszystkich grupach społeczno-demograficznych i elektoratach partii politycznych, także tych najbardziej przychylnie nastawionych do prywatyzacji.

Większość badanych uważa, że w sytuacji, gdy przy prywatyzacji doszło do istotnych naruszeń prawa, należy nie tylko ukarać osoby, które się ich dopuściły, ale także unieważnić taką prywatyzację i renacjonalizować zakład. Opinia taka zyskuje przewagę we wszystkich grupach społeczno-demograficznych i elektoratach partii politycznych cieszących się obecnie największym poparciem społecznym (przede wszystkim wśród zwolenników PiS i SLD).

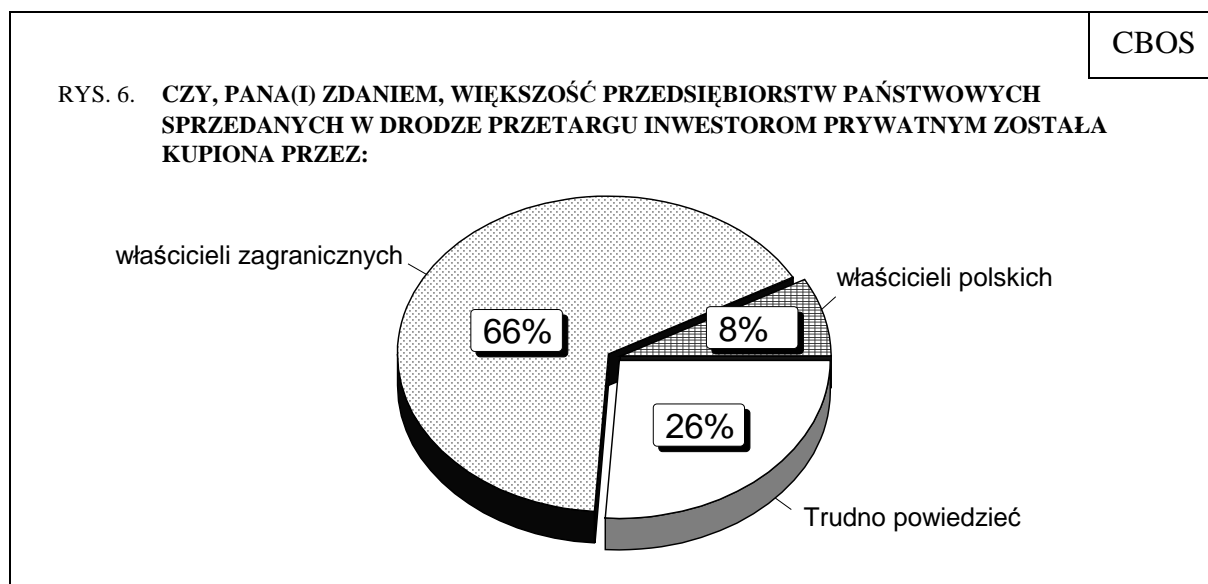
Tabela 4

Potencjalne elektoraty	Gdyby okazało się, że przy prywatyzacji jakiegoś państwowego przedsiębiorstwa doszło do istotnych nieprawidłowości, to czy powinno się unieważnić taką prywatyzację i upaństwowić zakład czy też tylko ukarać osoby, które dopuściły się naruszenia prawa?		
	Powinno się ukarać osoby, które dopuściły się naruszenia prawa	Powinno się nie tylko ukarać osoby, które dopuściły się naruszenia prawa, ale unieważnić taką prywatyzację i upaństwowić zakład	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Samoobrona	46	49	5
LPR*	42	50	8
PO	41	55	4
SLD	25	73	2
PiS	22	72	6
Niezdecydowani	30	54	16
Nie głosujący	33	61	6

* Dane należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielkie liczebności potencjalnych wyborców tej partii w badanej próbie

UDZIAŁ KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W POLSKIEJ GOSPODARCE

Proces przekształceń własnościowych w Polsce i związana z tym restrukturyzacja gospodarki odbywały się w dużej mierze dzięki zaangażowaniu kapitału zagranicznego. Jak wynika z danych Ministerstwa Skarbu Państwa, większość sprywatyzowanych przedsiębiorstw pozostała w rękach polskich właścicieli. Niewystarczające zasoby rodzimego kapitału sprawiły jednak, że największe i najbardziej spektakularne transakcje prywatyzacyjne odbyły się z udziałem inwestorów zagranicznych. Do końca 2004 roku ponad 51% dochodów ze sprzedaży majątku państwowego pochodziło od inwestorów zagranicznych. Stąd też być może dość powszechne jest przekonanie, że większość sprywatyzowanych przedsiębiorstw została sprzedana właścicielom zagranicznym. Opinia ta zdecydowanie przeważa we wszystkich grupach społeczno-demograficznych.

Mimo że Polacy dostrzegają gospodarcze korzyści z inwestycji zagranicznych (w kwietniu tego roku 60% badanych uznało, że obecność kapitału zagranicznego jest dla polskiej gospodarki korzystna, tylko 13% było przeciwnego zdania)⁴, jednak najczęściej sądzą, że udział kapitału zagranicznego w polskich przedsiębiorstwach powinien podlegać ograniczeniom (37%). Tylko czterech ankietowanych na stu (4%) uważa, że ważne dla gospodarki przedsiębiorstwa państwowe powinno się sprzedawać zagranicznym inwestorom

⁴ Por. komunikat CBOS „Kapitał zagraniczny w Polsce”, maj 2006.

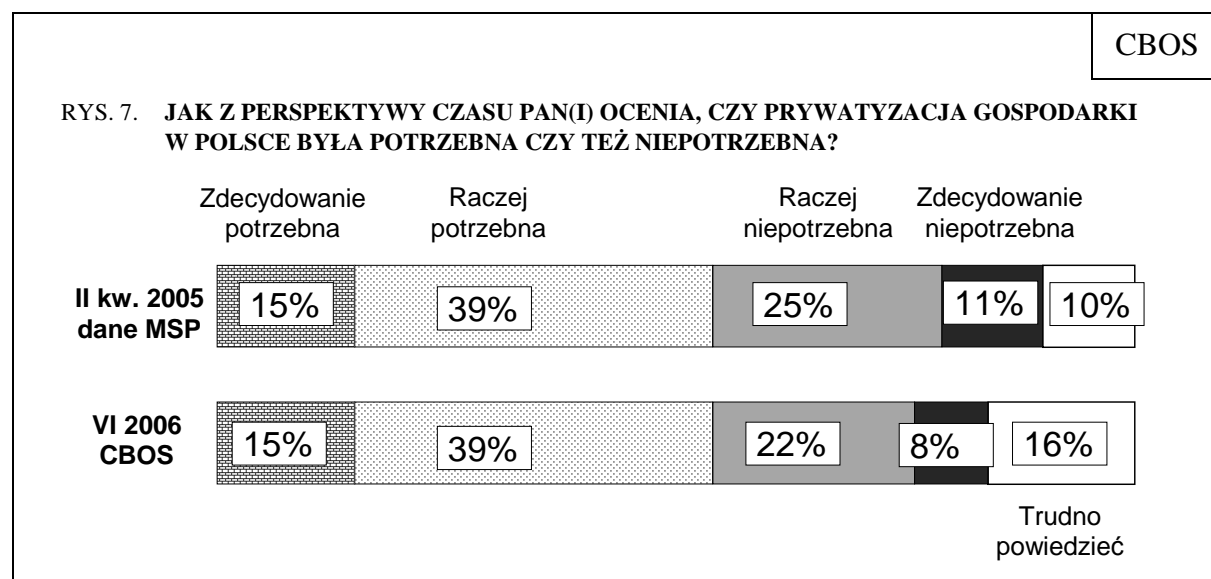
bez żadnych ograniczeń. Niemal jedna czwarta (24%) jest zdania, że przedsiębiorstwa ważne dla gospodarki należy sprzedawać tylko polskim inwestorom. Jeszcze większa grupa (28%) jest w ogóle przeciwna prywatyzacji tego rodzaju przedsiębiorstw.

Tabela 5

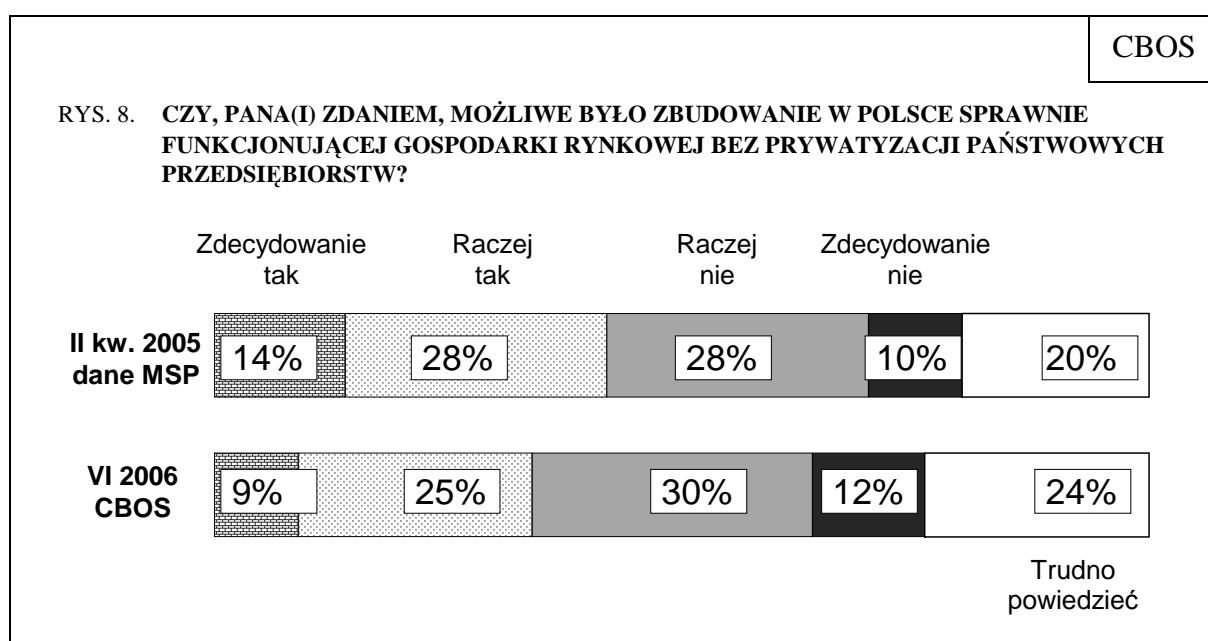
Czy prywatyzując ważne dla gospodarki przedsiębiorstwa państwowe powinno się je sprzedawać inwestorom zagranicznym czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	I 2005	VI 2006
	w procentach	
Tak, bez ograniczeń	3	4
Tak, ale tylko, jeśli zagwarantuje się większość udziałów polskim współwłaścicielom	35	37
Nie, należy je sprzedawać tylko polskim firmom lub obywatelom	25	24
Nie, w ogóle nie należy dokonywać prywatyzacji ważnych dla gospodarki przedsiębiorstw państwowych	30	28
Trudno powiedzieć	7	8

PRYWATYZACJA A GOSPODARKA RYNKOWA

Mimo że przebieg procesu przekształceń własnościowych w Polsce budzi silne negatywne skojarzenia, a badani mają poczucie, że raczej na nim stracili, niż zyskali, jednak większość (54%) zgadza się z opinią, że prywatyzacja polskiej gospodarki była potrzebna. Przeciwnego zdania jest niemal co trzeci Polak (30%). W ciągu ostatniego roku odsetek osób stojących na stanowisku, że prywatyzacja w Polsce była niepotrzebna, zmniejszył się o 6 punktów.

Prywatyzacja była nie tylko potrzebna, ale – w ocenie przeważającej grupy badanych – także konieczna. Ponad dwie piąte Polaków (42%) uważa, że niemożliwe byłoby zbudowanie sprawnie funkcjonującej gospodarki rynkowej bez prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. W ciągu ostatniego roku dokonana się jakościowa zmiana w myśleniu Polaków na ten temat. Przed rokiem w badaniu PBS na zlecenie Ministerstwa Skarbu Państwa⁵ przeważała bowiem opinia odwrotna. Ponad dwie piąte ankietowanych (42%) było wówczas zdania, że możliwe jest zbudowanie gospodarki rynkowej bez prywatyzacji państwowych przedsiębiorstw. Obecnie sądzi tak jedna trzecia Polaków (34%). Potwierdza to wzrost aprobaty prywatyzacji w ciągu ostatnich kilkunastu miesięcy.

Opinie na temat prywatyzacji wiążą się ze stosunkiem do gospodarki rynkowej. Większość zwolenników tego systemu uważa, że prywatyzacja była nie tylko potrzebna (71%), ale także konieczna, aby zbudować sprawnie funkcjonującą gospodarkę rynkową (55%). Wśród osób przekonanych, że gospodarka rynkowa nie jest najlepszym systemem dla Polski, przeważa pogląd, że prywatyzacja w ogóle nie była potrzebna (52%).

⁵ Raport o przekształceniach własnościowych w 2004 roku, MSP, Warszawa 2005.

O potrzebie i konieczności prywatyzacji polskiej gospodarki po roku 1989 najczęściej przekonani są ci, których można zaliczyć do beneficjentów przemian: respondenci najlepiej wykształceni i sytuowani, mieszkańcy dużych miast. Najbardziej sceptyczni co do zasadności jej przeprowadzenia są ludzie słabo wykształceni, o niskich dochodach, stosunkowo często mieszkańcy wsi.

Przeświadczenie o potrzebie prywatyzacji polskiej gospodarki przeważa w elektoratach niemal wszystkich najważniejszych obecnie partii politycznych. Wyjątkiem są sympatycy Samoobrony, którzy uważają, że możliwe było zbudowanie w Polsce sprawnie działającej gospodarki rynkowej bez konieczności prywatyzowania państwowych przedsiębiorstw. Zdecydowanie najbardziej proprywatyzacyjny jest elektorat PO – zdaniem większości potencjalnych wyborców tej partii zmiany własnościowe w polskiej gospodarce były nie tylko potrzebne, ale także konieczne do powstania sprawnie funkcjonującej gospodarki rynkowej.

Tabela 6

Potencjalne elektoraty	Jak z perspektywy czasu Pan(i) ocenia, czy prywatyzacja gospodarki w Polsce była potrzebna czy też niepotrzebna?		
	Potrzebna	Niepotrzebna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	78	10	12
SLD	75	18	7
LPR*	66	19	15
PiS	60	36	4
Samoobrona	42	50	8
Niezdecydowani	48	25	27
Niegłosujący	45	35	20

* Dane należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielkie liczebności potencjalnych wyborców tej partii w badanej próbie

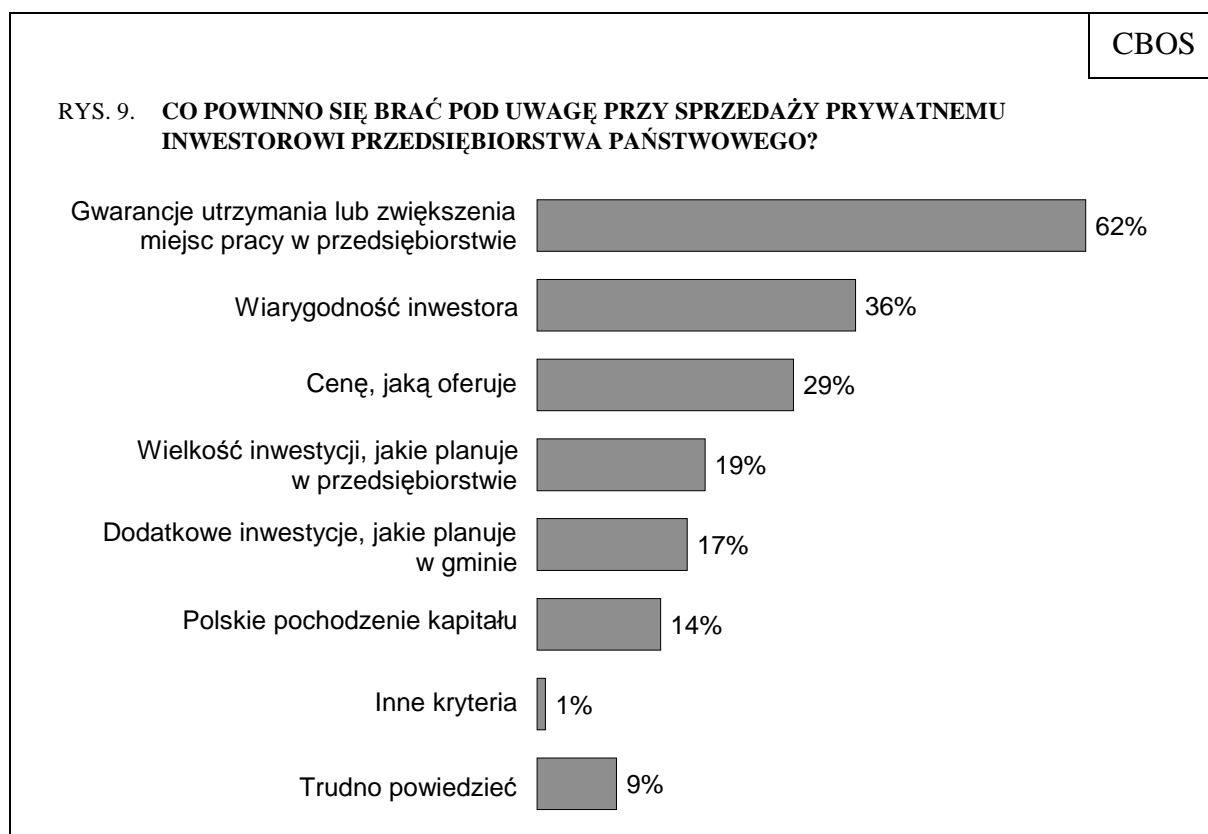
Tabela 7

Potencjalne elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, możliwe było zbudowanie w Polsce sprawnie funkcjonującej gospodarki rynkowej bez prywatyzacji państwowych przedsiębiorstw?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Samoobrona	58	16	26
PiS	38	44	18
LPR*	38	47	15
SLD	35	42	23
PO	20	67	13
Niezdecydowani	31	32	37
Niegłosujący	35	37	28

* Dane należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielkie liczebności potencjalnych wyborców tej partii w badanej próbie

JAK PRYWATYZOWAĆ?

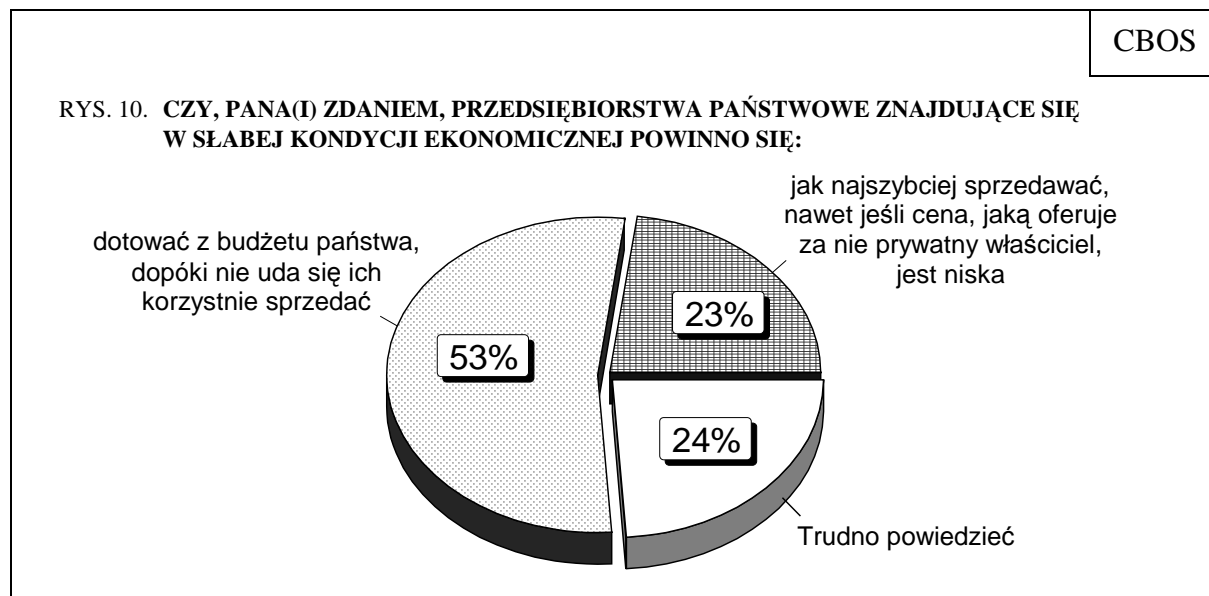
Silne powiązanie w świadomości społecznej procesu przekształceń własnościowych ze wzrostem bezrobocia powoduje, że zdecydowanie najistotniejszym, w opinii publicznej, kryterium wyboru inwestora w procesie prywatyzacji powinny być gwarancje utrzymania lub zwiększenia miejsc pracy w przedsiębiorstwie. Duże znaczenie ma także wiarygodność inwestora oraz cena, jaką oferuje. Mniej istotna jest – w opinii społecznej – wielkość planowanych w przedsiębiorstwie inwestycji bądź dodatkowe zobowiązania w postaci inwestycji w gminie. W tym kontekście stosunkowo najmniej ważne okazuje się polskie pochodzenie kapitału.

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wybrać z podanej listy więcej niż jedną odpowiedź

Słabe ekonomicznie przedsiębiorstwa państwowe, które szczególnie pilnie potrzebują inwestycji, budzą stosunkowo małe zainteresowanie potencjalnych inwestorów. Zdaniem ekonomistów zakłady takie powinny się jak najszybciej prywatyzować, nawet jeśli oferowana za nie cena jest niska, tak aby nie były stałym obciążeniem dla budżetu państwa. Opinię specjalistów podziela jednak tylko niespełna co czwarty Polak (23%). Ponad dwukrotnie większa grupa (53%) sądzi, że nieefektywne ekonomicznie przedsiębiorstwa powinny być

dotowane z budżetu państwa, dopóki nie uda się ich korzystnie sprzedać. Opinia ta przeważa w większości grup społeczno-demograficznych. Jak najszybszą prywatyzację słabych ekonomicznie zakładów popierają najczęściej osoby najlepiej wykształcone i sytuowane, w tym przede wszystkim kadra kierownicza i inteligencja (44%) oraz właściciele firm (56%).

Przekonanie, że nierentowne zakłady państwowe należy dotować z budżetu, dopóki nie uda się ich korzystnie sprzedać, przeważa w elektoratach wszystkich partii politycznych cieszących się obecnie największym poparciem społecznym. Najwięcej zwolenników szybkiej sprzedaży takich przedsiębiorstw jest wśród wyborców PO.

Tabela 8

Potencjalne elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, przedsiębiorstwa państwowe znajdujące się w słabej kondycji ekonomicznej powinno się:		
	jak najszybciej sprzedawać, nawet jeśli cena, jaką oferuje za nie prywatny właściciel, jest niska	dotować z budżetu państwa, dopóki nie uda się ich korzystnie sprzedać	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	40	45	15
Samoobrona	21	71	8
PiS	19	54	27
SLD	17	67	16
LPR*	16	62	22
Niezdecydowani	12	46	42
Nie głosujący	21	55	25

* Dane należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielkie liczebności potencjalnych wyborców tej partii w badanej próbie

W ciągu ostatniego półtora roku stosunek społeczeństwa polskiego do prywatyzacji wyraźnie się poprawił, nadal jednak pozostaje niejednoznaczny. Oceniając z perspektywy czasu proces przekształceń własnościowych Polacy z jednej strony sądzą, że prywatyzacja była potrzebna, a nawet konieczna, z drugiej zaś – mimo zwiększenia efektywności przedsiębiorstw i poprawy funkcjonowania gospodarki – tylko nieco ponad jedna czwarta przyznaje, że prywatyzacja jest korzystna dla gospodarki naszego kraju.

Na postrzeganiu procesu przekształceń własnościowych cieniem położyły się trudności związane z restrukturyzacją polskiej gospodarki: masowe zwolnienia w pierwszym okresie przemian i szybki wzrost liczby osób pozostających bez pracy, a później utrzymywanie się wysokiego poziomu bezrobocia, które – z wyjątkiem kilku miesięcy w roku 1998 – nie spadało poniżej 10%, a niekiedy przekraczało nawet 20%. Związane ze zmianami własnościowymi pogorszenie sytuacji pracowników wynikało w ocenie społecznej nie tylko ze wzrostu zagrożenia bezrobociem, ale także z niekorzystnej zmiany warunków pracy, w tym z częstszych w sektorze prywatnym przypadków łamania praw pracowniczych.

O ile pojawienie się bezrobocia było nieuchronnym efektem restrukturyzacji i wprowadzenia zasad gospodarki rynkowej, o tyle w większym zakresie, niż to się stało, można było wpływać na inny element obrazu przekształceń własnościowych, decydujący o ich społecznej legitymizacji, a mianowicie na przekonanie, czy zmiany te przeprowadzane były w sposób prawidłowy, z poszanowaniem istniejącego porządku prawnego. Tymczasem w ocenie społecznej proces przekształceń własnościowych był kryminogenny, w jego trakcie miały miejsce różnego rodzaju nieprawidłowości. Co więcej, przeważa opinia, że do naruszeń prawa dochodziło w większości przypadków prywatyzacji.

Prywatyzacja wiąże się także w świadomości społecznej z obecnością inwestorów zagranicznych w Polsce. Napływ kapitału zagranicznego w procesie prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych jest w znacznej mierze akceptowany społecznie. Wprawdzie Polacy wolą, aby sprywatyzowane przedsiębiorstwa pozostawały w polskich rękach, ale jednocześnie polskie pochodzenie kapitału jest dla nich zdecydowanie mniej ważnym kryterium wyboru inwestora niż gwarancje utrzymania przez nowego właściciela miejsc pracy, jego wiarygodność oraz wielkość nakładów finansowych poniesionych na zakup przedsiębiorstwa i poczynione w nim inwestycje.

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, prywatyzacja jest dla polskiej gospodarki korzystna czy też niekorzystna? 1 - Korzystna; 2 - W takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna; 3 - Niekorzystna

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	34	29	10	1041
Płeć					
Mężczyźni	30	34	29	8	497
Kobiety	25	35	29	11	544
Wiek					
18-24 lat	32	39	16	13	145
25-34	33	39	20	8	187
35-44	32	36	31	1	156
45-54	30	33	29	8	216
55-64	22	32	39	8	134
65 lat i więcej	16	28	38	18	203
Miejsce zamieszkania					
Wieś	18	32	38	11	389
Miasto do 20 tys.	33	31	25	11	143
20-100 tys.	33	37	24	6	205
101-500 tys.	30	36	24	10	189
501 tys.i więcej mieszk.	34	37	21	9	116
Wykształcenie					
Podstawowe	17	32	38	13	302
Zasadnicze zawodowe	21	36	32	11	271
Średnie	34	36	22	8	358
Wyższe	50	32	16	2	110
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	50	37	10	3	58
Prac.umysł.niż.szczebla	42	36	17	5	99
Pracownicy fiz.- umysł.	30	35	25	9	89
Robotnicy wykwalifikowani	30	32	32	6	92
Robotnicy niewykwalifik.	20	45	31	4	45
Rolnicy	15	38	40	7	55
Pracujący na własny rach.	55	16	26	2	32
Bierni zawodowo					
Renciści	13	29	40	17	95
Emeryci	19	30	37	14	246
Uczniowie i studenci	39	42	14	5	64
Bezrobotni	24	36	29	12	122
Gospodynie domowe i inni	24	46	21	8	43
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	35	37	24	4	163
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	28	41	22	10	67
sekt. pryw. poza rolnict.	41	30	22	7	188
prywatnym gosp. rolnym	14	38	41	7	54
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	14	31	42	13	106
301-500	29	34	32	5	148
501-900	23	36	27	13	240
901-1200	35	36	23	5	104
Powyżej 1200 zł	45	32	16	8	88
Ocena własnych war. mater.					
Złe	17	35	38	10	295
Średnie	24	35	30	11	462
Dobre	43	32	18	7	284
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	17	32	38	13	78
Raz w tygodniu	26	31	32	10	517
1-2 razy w miesiącu	26	41	21	12	158
Kilka razy w roku	33	37	24	5	189
W ogóle nie uczestniczy	30	36	25	10	98
Poglądy polityczne					
Lewica	25	41	30	4	148
Centrum	26	36	29	9	305
Prawica	40	33	23	5	296
Trudno powiedzieć	16	30	35	19	289

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, prywatyzacja jest dla Pana(i) osobiście korzystna czy też niekorzystna? 1 - Korzystna; 2 - W takim samym stopniu korzystna, co niekorzystna; 3 - Niekorzystna

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	29	36	17	1040
Płeć					
Mężczyźni	22	27	37	14	496
Kobiety	14	30	36	20	544
Wiek					
18-24 lat	23	26	24	27	145
25-34	28	30	29	14	187
35-44	25	26	36	14	156
45-54	15	30	43	11	216
55-64	11	29	46	13	134
65 lat i więcej	7	28	38	27	202
Miejsce zamieszkania					
Wieś	12	30	44	14	389
Miasto do 20 tys.	19	26	39	16	143
20-100 tys.	22	29	28	22	205
101-500 tys.	20	28	31	21	188
501 tys.i więcej mieszk.	25	27	32	16	116
Wykształcenie					
Podstawowe	8	30	41	20	302
Zasadnicze zawodowe	15	26	43	17	271
Średnie	22	29	32	16	358
Wyższe	38	28	19	15	110
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	45	28	12	15	58
Prac.umysł.niż.szczebla	27	30	27	16	99
Pracownicy fiz.- umysł.	19	28	45	8	89
Robotnicy wykwalifikowani	25	28	34	13	92
Robotnicy niewykwalifik.	14	32	46	8	45
Rolnicy	9	36	47	7	55
Pracujący na własny rach.	42	26	29	4	32
Bierni zawodowo					
Renciści	6	34	39	20	95
Emeryci	7	28	40	24	246
Uczniowie i studenci	28	25	16	31	64
Bezrobotni	14	23	46	16	122
Gospodynie domowe i inni	24	26	27	23	43
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	24	33	29	13	162
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	23	23	40	14	67
sekt. pryw. poza rolnict.	32	25	30	13	188
prywatnym gosp. rolnym	9	33	50	7	54
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	8	22	53	17	106
301-500	17	26	45	12	148
501-900	14	32	34	19	240
901-1200	25	29	30	16	104
Powyżej 1200 zł	40	27	17	17	88
Ocena własnych war. mater.					
Złe	7	23	53	17	295
Średnie	16	33	35	16	462
Dobre	32	27	20	21	284
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	12	27	37	24	77
Raz w tygodniu	15	29	39	17	517
1-2 razy w miesiącu	17	35	31	17	158
Kilka razy w roku	25	25	37	13	189
W ogóle nie uczestniczy	24	26	27	23	98
Poglądy polityczne					
Lewica	23	23	40	14	148
Centrum	17	31	34	17	305
Prawica	25	30	29	16	296
Trudno powiedzieć	9	27	43	21	288

Tabela 3. Z czym przede wszystkim kojarzy się Panu(i) prywatyzacja gospodarki? 1 - Ze zmianą ustroju; 2 - Z nieprawidłowościami, złodziejstwem, korupcją; 3 - Z uwłaszczeniem nomenklatury; 4 - Z efektywnością gospodarczą; 5 - Z wolnym rynkiem, normalną gospodarką rynkową; 6 - Z wyprzedacją majątku narodowego; 7 - Z wyżyskiem pracowników; 8 - Z rozwojem gospodarczym

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	25	46	7	16	28	45	43	20
Płeć								
Mężczyźni	29	46	8	20	32	43	40	23
Kobiety	21	46	7	11	24	46	45	17
Wiek								
18-24 lat	24	40	6	20	37	43	38	28
25-34	26	47	4	18	31	40	37	23
35-44	30	41	4	21	33	44	43	28
45-54	23	48	8	12	28	49	49	18
55-64	30	55	11	18	22	44	54	11
65 lat i więcej	19	46	10	9	17	48	36	12
Miejsce zamieszkania								
Wieś	25	50	5	13	22	46	46	16
Miasto do 20 tys.	25	39	5	12	29	41	36	20
20-100 tys.	25	44	9	20	29	43	41	23
101-500 tys.	22	46	10	19	29	49	43	21
501 tys.i więcej mieszk.	26	46	9	17	40	42	41	22
Wykształcenie								
Podstawowe	19	53	8	9	14	47	53	13
Zasadnicze zawodowe	26	48	7	15	24	50	42	15
Średnie	26	42	7	15	35	44	38	21
Wyższe	35	33	7	35	49	30	27	45
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	36	34	11	36	43	39	18	39
Prac.umysł.niż.szczebla	25	38	4	20	40	37	37	30
Pracownicy fiz.- umysł.	27	53	6	17	27	53	39	20
Robotnicy wykwalifikowani	33	47	4	11	41	42	42	25
Robotnicy niewykwalifik.	20	52	9	13	27	51	68	16
Rolnicy	28	51	5	8	15	54	45	13
Pracujący na własny rach.	24	47	11	25	33	43	37	25
Bierni zawodowo								
Renciści	23	48	9	16	26	39	42	15
Emeryci	23	48	9	12	19	48	43	11
Uczniowie i studenci	20	30	8	24	42	39	36	38
Bezrobotni	20	53	5	10	18	43	51	11
Gospodynie domowe i inni	22	40	5	12	28	52	56	23
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	25	44	4	19	39	48	37	26
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	25	40	10	16	37	42	42	25
sekt. pryw. poza rolnict.	34	46	8	20	35	40	39	25
prywatnym gosp. rolnym	30	47	8	11	16	50	46	13
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	16	45	5	8	17	52	62	13
301-500	28	54	5	14	29	51	46	17
501-900	27	49	5	13	24	50	41	15
901-1200	24	41	11	22	32	41	43	28
Powyżej 1200 zł	30	37	11	27	51	29	32	34
Ocena własnych war. mater.								
Złe	23	49	9	9	20	46	51	14
Średnie	25	47	5	15	27	50	41	17
Dobre	27	41	9	24	38	35	36	29
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	20	52	9	10	17	51	41	14
Raz w tygodniu	24	47	8	15	25	44	45	19
1-2 razy w miesiącu	27	47	6	18	25	51	45	16
Kilka razy w roku	27	42	5	16	41	44	36	29
W ogóle nie uczestniczy	25	43	9	21	31	39	38	17
Poglądy polityczne								
Lewica	31	43	8	17	30	44	43	25
Centrum	23	50	6	17	28	48	42	19
Prawica	28	44	11	22	37	44	37	27
Trudno powiedzieć	21	46	4	7	17	43	48	11

(continued)

Tabela 3 cd. 9 - Z dobrobytem; 10 - Z napływem kapitału zagranicznego do Polski; 11 - Z likwidacją miejsc pracy, bezrobociem; 12 - Z powszechnym uwłaszczeniem; 13 - Inne skojarzenia

(%)

	9	10	11	12	13	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	6	32	52	7	4	6	1041
Płeć							
Mężczyźni	7	35	46	7	5	5	497
Kobiety	5	30	57	6	3	8	544
Wiek							
18-24 lat	7	39	45	8	4	4	145
25-34	7	33	50	8	3	4	187
35-44	6	41	50	4	8	4	156
45-54	5	35	57	5	5	3	216
55-64	5	32	57	9	4	3	134
65 lat i więcej	5	18	50	6	0	18	203
Miejsce zamieszkania							
Wieś	7	28	52	7	3	9	389
Miasto do 20 tys.	4	28	51	7	3	9	143
20-100 tys.	8	34	49	9	5	5	205
101-500 tys.	4	34	56	6	4	3	189
501 tys. i więcej mieszk.	3	45	49	2	4	1	116
Wykształcenie							
Podstawowe	7	21	55	7	2	11	302
Zasadnicze zawodowe	7	28	56	7	8	7	271
Średnie	5	42	47	7	3	4	358
Wyższe	5	44	46	5	2	1	110
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	9	47	40	1	3	3	58
Prac. umysł. niż. szczebla	4	53	46	3	5	0	99
Pracownicy fiz. - umysł.	3	36	46	6	8	2	89
Robotnicy wykwalifikowani	10	35	48	4	2	2	92
Robotnicy niewykwalifik.	11	30	66	3	0	0	45
Rolnicy	6	32	58	7	7	14	55
Pracujący na własny rach.	3	51	41	6	17	0	32
Bierni zawodowo							
Renciści	7	20	54	11	0	10	95
Emeryci	6	21	53	6	2	12	246
Uczniowie i studenci	10	39	43	13	1	1	64
Bezrobotni	2	31	58	10	4	8	122
Gospodynie domowe i inni	2	26	66	11	7	7	43
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	7	43	48	4	4	1	163
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	11	35	51	5	6	3	67
sekt. prywat. poza rolnict.	6	43	46	5	5	1	188
prywatnym gosp. rolnym	6	29	61	9	7	11	54
Dochody na jedną osobę							
Do 300 zł	8	23	70	10	3	6	106
301-500	3	36	53	5	6	4	148
501-900	5	31	54	5	5	6	240
901-1200	7	36	41	3	3	5	104
Powyżej 1200 zł	4	42	33	3	3	3	88
Ocena własnych war. mater.							
Złe	6	27	56	7	2	7	295
Średnie	6	30	55	8	4	7	462
Dobre	7	42	41	5	4	5	284
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	2	17	59	10	1	15	78
Raz w tygodniu	7	32	52	7	4	7	517
1-2 razy w miesiącu	7	33	52	5	2	3	158
Kilka razy w roku	5	36	49	4	5	3	189
W ogóle nie uczestniczy	5	38	47	10	2	8	98
Poglądy polityczne							
Lewica	12	35	58	6	5	1	148
Centrum	3	36	54	6	5	4	305
Prawica	6	40	46	5	4	3	296
Trudno powiedzieć	6	20	52	9	2	15	289

Tabela 4. Gdyby okazało się, że przy prywatyzacji jakiegoś państwowego przedsiębiorstwa doszło do istotnych nieprawidłowości, to czy powinno się unieważnić taką prywatyzację i upaństwić zakład czy też tylko ukarać osoby, które dopuściły się naruszenia prawa? 1 - Powinno się ukarać osoby, które dopuściły się naruszenia prawa; 2 - Powinno się nie tylko ukarać osoby, które dopuściły się naruszenia prawa, ale unieważnić taką prywatyzację i upaństwić zakład

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	33	60	7	1041
Płeć				
Mężczyźni	32	63	5	497
Kobiety	34	58	8	544
Wiek				
18-24 lat	33	58	9	145
25-34	39	56	5	187
35-44	38	61	1	156
45-54	29	66	5	216
55-64	33	61	5	134
65 lat i więcej	27	59	14	203
Miejsce zamieszkania				
Wieś	31	61	8	389
Miasto do 20 tys.	26	62	12	143
20-100 tys.	37	58	5	205
101-500 tys.	38	57	5	189
501 tys. i więcej mieszk.	31	66	3	116
Wykształcenie				
Podstawowe	34	56	10	302
Zasadnicze zawodowe	29	65	6	271
Średnie	32	63	5	358
Wyższe	45	51	4	110
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	42	50	9	58
Prac.umysł.niż.szczębła	41	58	1	99
Pracownicy fiz.- umysł.	30	66	4	89
Robotnicy wykwalifikowani	30	63	7	92
Robotnicy niewykwalifik.	34	66	0	45
Rolnicy	44	52	4	55
Pracujący na własny rach.	37	60	2	32
Bierni zawodowo				
Renciści	25	63	12	95
Emeryci	31	58	10	246
Uczniowie i studenci	40	57	3	64
Bezrobotni	28	62	10	122
Gospodynie domowe i inni	27	73	0	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	37	60	3	163
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	32	66	1	67
sekt. pryw. poza rolnict.	35	61	5	188
prywatnym gosp. rolnym	39	59	1	54
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	33	57	10	106
301-500	27	68	5	148
501-900	33	63	5	240
901-1200	32	63	5	104
Powyżej 1200 zł	42	50	9	88
Ocena własnych war. mater.				
Złe	34	60	6	295
Średnie	30	62	8	462
Dobre	36	58	6	284
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	27	60	14	78
Raz w tygodniu	32	61	7	517
1-2 razy w miesiącu	33	61	6	158
Kilka razy w roku	31	65	3	189
W ogóle nie uczestniczy	45	45	10	98
Poglądy polityczne				
Lewica	33	63	4	148
Centrum	30	66	4	305
Prawica	32	65	3	296
Trudno powiedzieć	37	49	15	289

Tabela 5. Czy prywatyzując ważne dla gospodarki przedsiębiorstwa państwowe powinno się je sprzedawać inwestorom zagranicznym czy też nie? 1 - Tak, bez ograniczeń; 2 - Tak, ale tylko, jeśli zagwarantuje się większość udziałów polskim współwłaścicielom; 3 - Nie, należy je sprzedawać tylko polskim firmom lub obywatelom; 4 - Nie, w ogóle nie należy dokonywać prywatyzacji ważnych dla gospodarki przedsiębiorstw państwowych

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	4	37	24	28	8	1041
Płeć						
Mężczyźni	5	40	21	28	5	497
Kobiety	3	34	26	27	10	544
Wiek						
18-24 lat	3	44	24	19	11	145
25-34	4	47	19	27	3	187
35-44	8	42	21	26	4	156
45-54	5	32	23	35	4	216
55-64	3	38	26	26	6	134
65 lat i więcej	1	23	29	30	18	203
Miejsce zamieszkania						
Wieś	4	29	26	33	9	389
Miasto do 20 tys.	4	31	23	30	12	143
20-100 tys.	4	35	25	30	6	205
101-500 tys.	5	46	21	21	7	189
501 tys.i więcej mieszk.	3	59	20	15	4	116
Wykształcenie						
Podstawowe	0	26	28	33	13	302
Zasadnicze zawodowe	5	30	25	33	7	271
Średnie	4	44	22	24	5	358
Wyższe	12	60	13	13	3	110
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier.,inteligencja	9	56	13	17	4	58
Prac.umysł.niż.szczebła	6	56	19	19	1	99
Pracownicy fiz.- umysł.	1	41	23	29	6	89
Robotnicy wykwalifikowani	9	34	19	35	3	92
Robotnicy niewykwalifik.	3	46	18	33	0	45
Rolnicy	5	13	43	34	4	55
Pracujący na własny rach.	9	47	22	19	4	32
Bierni zawodowo						
Renciści	1	30	19	38	12	95
Emeryci	2	25	28	30	15	246
Uczniowie i studenci	4	49	26	15	6	64
Bezrobotni	4	39	22	26	9	122
Gospodynie domowe i inni	3	38	28	27	4	43
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	6	51	15	26	2	163
spółce właścicieli	4	43	22	27	4	67
prywatnych i państwa	6	46	21	23	3	188
sekt. pryw. poza rolnict.	5	17	42	29	6	54
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	3	26	29	37	6	106
301-500	3	39	25	28	5	148
501-900	4	35	20	33	8	240
901-1200	2	40	28	25	6	104
Powyżej 1200 zł	8	52	17	13	9	88
Ocena własnych war. mater.						
Złe	2	28	24	36	9	295
Średnie	3	35	26	29	7	462
Dobre	7	49	20	17	7	284
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	4	30	19	35	12	78
Raz w tygodniu	3	33	28	29	8	517
1-2 razy w miesiącu	4	44	22	22	8	158
Kilka razy w roku	8	38	19	31	4	189
W ogóle nie uczestniczy	3	49	16	20	12	98
Poglądy polityczne						
Lewica	4	45	20	26	5	148
Centrum	4	41	24	27	4	305
Prawica	5	43	25	23	4	296
Trudno powiedzieć	2	21	24	35	17	289

Tabela 6. Jak z perspektywy czasu Pan(i) ocenia, czy prywatyzacja gospodarki w Polsce była potrzebna czy też niepotrzebna? 1 - Zdecydowanie potrzebna; 2 - Raczej potrzebna; 3 - Raczej niepotrzebna; 4 - Zdecydowanie niepotrzebna

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	39	22	8	16	1041
Płeć						
Mężczyźni	17	41	21	10	12	497
Kobiety	13	38	22	7	19	544
Wiek						
18-24 lat	13	45	17	6	19	145
25-34	20	44	14	5	17	187
35-44	18	45	23	7	8	156
45-54	16	39	23	10	12	216
55-64	17	32	27	13	12	134
65 lat i więcej	5	34	26	10	25	203
Miejsce zamieszkania						
Wieś	7	38	28	10	17	389
Miasto do 20 tys.	19	36	17	13	16	143
20-100 tys.	19	37	22	5	16	205
101-500 tys.	18	42	15	7	18	189
501 tys.i więcej mieszk.	21	52	13	6	9	116
Wykształcenie						
Podstawowe	5	34	27	11	23	302
Zasadnicze zawodowe	12	40	24	9	15	271
Średnie	18	43	18	8	13	358
Wyższe	36	44	10	1	8	110
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	35	49	10	1	5	58
Prac.umysł.niż.szczebła	27	47	12	4	10	99
Pracownicy fiz.- umysł.	15	44	20	9	12	89
Robotnicy wykwalifikowani	19	36	17	16	12	92
Robotnicy niewykwalifik.	9	51	22	6	12	45
Rolnicy	5	45	35	9	6	55
Pracujący na własny rach.	30	40	11	0	19	32
Bierni zawodowo						
Rencisci	7	29	32	9	24	95
Emeryci	8	33	25	11	23	246
Uczniowie i studenci	14	46	18	5	16	64
Bezrobotni	13	41	21	9	14	122
Gospodynie domowe i inni	16	38	25	6	15	43
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	20	45	18	8	9	163
spółce właścicieli	17	47	16	4	15	67
prywatnych i państwa	24	43	15	8	11	188
sekt. pryw. poza rolnict.	4	45	38	6	6	54
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	5	34	35	11	15	106
301-500	13	44	26	8	8	148
501-900	12	41	19	9	19	240
901-1200	22	41	23	4	11	104
Powyżej 1200 zł	32	36	11	6	15	88
Ocena własnych war. mater.						
Złe	9	32	29	13	18	295
Średnie	14	38	23	9	17	462
Dobre	22	50	12	3	13	284
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	8	29	31	8	24	78
Raz w tygodniu	14	39	22	8	16	517
1-2 razy w miesiącu	9	46	23	6	16	158
Kilka razy w roku	20	41	16	13	10	189
W ogóle nie uczestniczy	22	37	18	4	19	98
Poglądy polityczne						
Lewica	14	44	20	9	12	148
Centrum	16	41	22	7	13	305
Prawica	21	46	20	4	9	296
Trudno powiedzieć	7	29	23	14	27	289

Tabela 7. Czy, Pana(i) zdaniem, możliwe było zbudowanie w Polsce sprawnie funkcjonującej gospodarki rynkowej bez prywatyzacji państwowych przedsiębiorstw?

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	25	30	12	24	1041
Płeć						
Mężczyźni	8	26	33	14	19	497
Kobiety	10	25	28	9	28	544
Wiek						
18-24 lat	6	25	37	8	24	145
25-34	7	27	37	11	18	187
35-44	8	26	31	16	19	156
45-54	11	24	29	15	21	216
55-64	16	20	31	12	21	134
65 lat i więcej	6	29	20	6	38	203
Miejsce zamieszkania						
Wieś	8	31	25	7	29	389
Miasto do 20 tys.	12	22	30	15	22	143
20-100 tys.	9	28	32	10	20	205
101-500 tys.	6	21	36	13	23	189
501 tys.i więcej mieszk.	10	17	36	21	16	116
Wykształcenie						
Podstawowe	7	28	23	6	36	302
Zasadnicze zawodowe	9	32	31	7	21	271
Średnie	10	22	33	15	20	358
Wyższe	6	17	41	26	10	110
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	8	11	42	26	12	58
Prac.umysł.niż.szczebła	5	23	40	22	10	99
Pracownicy fiz.- umysł.	14	24	34	10	18	89
Robotnicy wykwalifikowani	16	23	32	10	19	92
Robotnicy niewykwalifik.	11	36	32	4	18	45
Rolnicy	6	36	24	4	30	55
Pracujący na własny rach.	9	22	37	21	11	32
Bierni zawodowo						
Rencisci	9	26	19	12	34	95
Emeryci	9	26	23	7	35	246
Uczniowie i studenci	3	29	32	14	23	64
Bezrobotni	6	29	36	8	21	122
Gospodynie domowe i inni	7	18	36	15	24	43
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	11	24	40	14	12	163
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	13	27	35	11	14	67
sekt. pryw. poza rolnict.	9	22	33	18	18	188
prywatnym gosp. rolnym	8	34	25	2	31	54
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	13	34	25	5	22	106
301-500	8	24	35	9	24	148
501-900	11	26	30	9	25	240
901-1200	8	26	31	18	18	104
Powyżej 1200 zł	6	17	31	30	16	88
Ocena własnych war. mater.						
Złe	8	28	27	8	29	295
Średnie	10	27	30	9	24	462
Dobre	7	21	36	18	18	284
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	12	30	17	7	34	78
Raz w tygodniu	10	28	29	9	23	517
1-2 razy w miesiącu	4	27	32	12	25	158
Kilka razy w roku	8	19	37	14	22	189
W ogóle nie uczestniczy	7	20	31	20	23	98
Poglądy polityczne						
Lewica	16	27	30	11	15	148
Centrum	7	28	31	13	21	305
Prawica	9	24	36	18	13	296
Trudno powiedzieć	7	24	24	3	42	289

Tabela 8. Czy, Pana(i) zdaniem, przedsiębiorstwa państwowe znajdujące się w słabej kondycji ekonomicznej powinny się: 1 - jak najszybciej sprzedawać, nawet jeśli cena, jaką oferuje za nie prywatny właściciel, jest niska; 2 - dotować z budżetu państwa, dopóki nie uda się ich korzystnie sprzedać

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	53	24	1038
Płeć				
Mężczyźni	23	53	24	495
Kobiety	23	53	24	543
Wiek				
18-24 lat	23	52	25	145
25-34	25	49	26	185
35-44	30	59	11	156
45-54	27	53	20	216
55-64	23	53	24	134
65 lat i więcej	11	52	36	203
Miejsce zamieszkania				
Wieś	16	53	31	387
Miasto do 20 tys.	19	57	24	143
20-100 tys.	26	54	20	205
101-500 tys.	31	49	21	189
501 tys. i więcej mieszk.	33	52	15	115
Wykształcenie				
Podstawowe	15	53	32	302
Zasadnicze zawodowe	16	56	27	269
Średnie	29	52	18	357
Wyższe	41	46	14	110
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	44	38	18	58
Prac.umysł.niż.szczebła	34	55	11	98
Pracownicy fiz.- umysł.	26	53	20	89
Robotnicy wykwalifikowani	19	54	27	92
Robotnicy niewykwalifik.	23	62	15	45
Rolnicy	10	75	15	53
Pracujący na własny rach.	56	28	16	32
Bierni zawodowo				
Renciści	16	52	32	95
Emeryci	15	53	32	246
Uczniowie i studenci	29	52	19	64
Bezrobotni	23	48	28	122
Gospodynie domowe i inni	17	58	25	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	32	50	19	162
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	26	63	11	67
sekt. pryw. poza rolnict.	31	48	21	188
prywatnym gosp. rolnym	16	72	12	52
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	14	52	34	106
301-500	24	61	16	146
501-900	22	57	21	240
901-1200	25	58	17	104
Powyżej 1200 zł	35	40	25	87
Ocena własnych war. mater.				
Złe	20	53	27	295
Średnie	19	55	27	459
Dobre	33	50	17	284
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	13	52	35	78
Raz w tygodniu	22	58	21	517
1-2 razy w miesiącu	22	45	33	156
Kilka razy w roku	31	50	19	189
W ogóle nie uczestniczy	24	47	28	97
Poglądy polityczne				
Lewica	30	55	15	147
Centrum	24	57	19	305
Prawica	29	53	18	296
Trudno powiedzieć	13	46	41	287